

Kennis- en leeragenda Werkplaats Sociaal Domein

regio Zwolle 2023 – 2026

Status van dit document: definitief. Een eerder concept van dit document is tot en met september 2022 gebruikt om de voorgestelde activiteiten van de WSD Regio Zwolle voor 2023 tot en met 2026 te bespreken. Deze agenda is toegevoegd aan de subsidieaanvraag bij het ministerie van VWS en de aanvullende aanvraag voor het programma 'ondersteuning thuiswonende ouderen'. De agenda bevat al veel voorgenomen projecten; deels ook projecten die nog doorlopen vanuit de vorige werkplaatsperiode 2020 – 2022. De agenda biedt ruimte om in de loop van de werkplaatsperiode 2023 – 2026 nieuwe projecten en activiteiten toe te voegen, die in de programmateams en in de stuurgroep worden besproken.

Over dit document

Dit document bevat een uitwerking van de thematiek die gekozen is door de partners in de Werkplaats Sociaal Domein regio Zwolle. Deze kennis- en leeragenda is tot stand gekomen:

- als voortzetting van de vorige werkplaatsperiodes 2014- 2015, 2016- 2019 en 2020 - 2022, in afstemming met de programmateams per programmalijn, elk bestaande uit inwoners, professionals en beleidsmakers uit meerdere gemeenten in de regio, en docent-onderzoekers;
- in interactie met de bestaande netwerken en leergemeenschappen van de werkplaats;
- gesprekken met wethouders en beleidsambtenaren in de gemeenten in de regio (gespreksronde augustus en september 2022);
- gevoed door de landelijke uitwisseling van kennisagenda's en thema's met de andere 14 WSD's, VNG en 'KAMZO' (samenwerkende kennisinstellingen Movisie, NJi, Vilans e.a.), en aansluitend bij de landelijke agenda Associatie Werkplaatsen Sociaal Domein, waarin centraal staat het werken aan sociale kwaliteit in en door de sociale basis;
- afstemming met de stuurgroep van de WSD Regio Zwolle;
- afstemming met de academiedirecteur en diverse docenten van de Academie Social Work & Theologie, en de academiedirecteur en lector van de Academie Health Care, en de Master Interprofessioneel Werken met Jeugd van Hogeschool Viaa.

De activiteiten van de werkplaats zijn ondergebracht in programmalijnen, elk vormgegeven door de programmateams, waarbij in elke programmalijn concrete onderzoeks- en ontwikkelprojecten worden uitgevoerd. Van elk van de concrete projecten wordt een projectplan geschreven waar de betrokkenen mee ingestemd hebben, inclusief nadere afspraken over cofinanciering in cash of in kind; voor een deel van de projecten is dit al bij de start van de werkplaatsperiode bekend, voor andere projecten wordt dit projectplan later opgesteld, daarbij inspeland op nieuwe thematiek die zich ontwikkelt. Onze intentie die we met deze werkwijze hebben, is dat de werkplaats een open netwerkarakter heeft, met een concreet maar tegelijk ook actueel en dynamisch programma.

Het ministerie van VWS heeft de werkplaatsen gevraagd voor 2023 - 2025 (drie jaar) een aanvullend programma op te stellen over de ondersteuning van **thuiswonende ouderen**; voorstellen hiervoor zijn geïntegreerd in deze kennis- en leeragenda en worden meegenomen in dezelfde gesprekken met bestaande en mogelijke nieuwe partners. Voor dit aanvullende programma wordt een afzonderlijke aanvraag ingediend. De voorstellen hiervoor zijn in deze agenda geïntegreerd:

- Als uitbreiding van de bestaande thema's, daar waar de programmateams mogelijkheden zien om meer projecten te creëren binnen hun thema specifiek rond thuiswonende ouderen;
- Als voorstellen voor twee nieuwe thema's, aanvullend aan de thema's uit vorige werkplaatsperiode en met nieuw te vormen programmateams met nieuwe partners.

Onderdelen van deze agenda die de ondersteuning van thuiswonende ouderen betreffen, zijn herkenbaar aan **deze groene tekstkleur**.

Werkgebied 'Regio Zwolle'

De Werkplaats Sociaal Domein voor de ruime regio rond Zwolle (verder 'WSD Regio Zwolle') bestaat uit een open netwerksamenwerking van een groot aantal gemeenten, inwoners- of cliënten(organisaties), zorg- en welzijnsorganisaties en beroepsopleidingen in de brede regio rond Zwolle. De werkplaats werkt met (organisaties uit) de gemeenten Zwolle, Kampen, Steenwijkerland, Ommen, Raalte, Hardenberg, Staphorst, Zwartewaterland, Olst-Wijhe, Meppel, Westerveld, Deventer, Oldebroek, Harderwijk, Putten, Heerde, Ermelo, Elburg en Nunspeet. Zoals zichtbaar in de overzichtskaart van de WSD's in het land, is het gebied rond WSD regio Zwolle groot. De structuur van de WSD – met een kleine stuurgroep van meest betrokken gemeenten en breed samengestelde programmateams per programmalijn- is zo gekozen dat de slagkracht groot is, maar dat er tegelijkertijd veel ruimte in de diverse programmalijnen en op het niveau van de concrete onderzoeks- en ontwikkelprojecten en leernetwerken voor aansluiting van professionals, beleidsmakers en cliënten/bewoners uit gemeenten in de hele regio. In principe worden ook alle organisaties en gemeenten die deel willen nemen toegelaten aan activiteiten, alleen wanneer ze duidelijk in het werkgebied van een andere werkplaats vallen (bijv. Twente of Flevoland) wordt met hen en die werkplaats overlegd of aansluiting in eigen regio niet logischer is

Gekozen thematiek op hoofdlijnen

Voor 2023 – 2026 stellen we (vanuit de programmateams en met instemming van de stuurgroep) de volgende thema's voor. De eerste drie thema's liggen direct in het verlengde van de vorige werkplaatsperioden. De laatste twee thema's zijn toegevoegd om vorm te geven aan het aanvullende programma ten behoeve van de ondersteuning van thuiswonende ouderen en gelden voor 2023- 2025.

Inclusieve samenleving: Welke ondersteuning hebben kwetsbare mensen nodig om naar hun mogelijkheden mee te doen in de samenleving? En hoe kan de samenleving zo ingericht worden dat iedereen een eigen en waardige plek kan innemen, gelijke kansen heeft? Onze focus ligt op de doelgroepen: mensen met (L)VB, ggz-achtergrond (waaronder EPA) en/of afstand tot de arbeidsmarkt, en op wat er aan goede en integrale begeleiding nodig is van professionals.

Welzijn als basis: bouwen aan een b(l)oeiende samenleving: wat kunnen professionals in het sociaal domein doen om een waardevolle schakel te zijn binnen buurt en wijk? Onze focus ligt hierin op de rol van inwoners zelf, met hun sociale netwerken en gemeenschappen, met specifieke aandacht voor burgerinitiatieven en vrijwilligerswerk; en op de rol van professionals die laagdrempelige (nulde- tot eerstelijns) ondersteuning bieden, specifiek (buurt) opbouwwerkers; en met specifieke aandacht voor (positieve) gezondheid en bestaanszekerheid. Binnen deze lijn willen we specifiek aandacht geven aan de ondersteuning voor ouderen en wat zij nodig hebben om een waardevolle schakel te kunnen blijven in hun buurt en in de gemeenschappen waar ze deel van uitmaken; daarbij werken we samen met ouderenorganisaties, wooncorporaties en ouderenwelzijnsorganisaties.

Systeemgericht werken met jeugd: Hoe kunnen (complexe) vraagstukken in het brede jeugddomein integraal aangepakt worden waarbij interprofessioneel werken een doeltreffend middel is?. Onze focus ligt hierin op (nieuwe) vormen van samenwerking die leiden tot de hoognodige normalisering en preventie in het jeugddomein, tussen gezinnen, onderwijs, welzijn, jeugdhulp en jeugd(gezondheids)zorg.

Verbindende gemeenschappen rond ouderen: Hoe kunnen sociaal werkers en zorgprofessionals, mogelijk samen met geestelijke verzorging, thuiswonende ouderen zo ondersteunen dat het goed past bij de kenmerken van de gemeenschap waar zij deel van uitmaken, met specifieke opvattingen, gewoonten en idioom als het gaat om dood en leven, ouder worden, generaties, zorg voor elkaar, lijden. Onze focus ligt daarbij gesloten religieuze gemeenschappen, en samenwerking van professionals (o.a. wijkverpleging, sociale teams, geestelijke verzorgers) met de (geloofs) gemeenschap, dus op de verbinding tussen formele en informele zorg.

Langdurige zorg thuis en zingeving: Hoe kan de zorg voor ouderen thuis op zo'n manier vormkrijgen dat zij daardoor daadwerkelijk een waardevol en zinvol leven ervaren? Zingeving en zinervaring behoren volgens het model van Positieve Gezondheid tot de krachtigste hulpbronnen om zich te kunnen aanpassen aan de uitdagingen die het leven stelt en zelf te beslissen hoe men daar mee wil omgaan. Daarbij gaat het nadrukkelijk ook om de rol van het sociale netwerk. We richten ons daarvoor op het samenspel tussen formele en informele zorg rond thuiswonende ouderen: hoe kunnen wijkverpleegkundigen goed samenwerken met huisartsen en praktijkondersteuners, opbouwwerkers en sociale teams en aansluiten bij de informele netwerken van ouderen en vrijwillige initiatieven in een buurt? Onze focus ligt daarbij op de inwoner zelf (specifiek meer kwetsbare inwoners) in de vierde levensfase, zijn naasten en alle genoemde professionals.

Vormgeving van leer- en ontwikkelactiviteiten en kennisdeling per programmalijn

Op elk van deze thema's wordt een programmateam ingericht, met als kern een aantal inhoudelijk deskundige docent-onderzoekers van Hogeschool Viaa en enkele 'ambtelijke medetrekkingen' (beleidsmedewerkers van aangesloten gemeenten). Elk programmateam:

- ... organiseert regelmatige **programmateambijeenkomsten** (circa drie per jaar), waaraan vertegenwoordigers deelnemen van gemeenten, beroepsopleidingen, zorg- en welzijnsorganisaties en cliënt- of bewoners(organisaties). Met hen wisselen zij uit wat inhoudelijk de belangrijkste uitdagingen zijn, bespreken zij het thema en ontwikkelen hier samen een gedragen visie op, en zij ontwikkelen samen met deze partners voorstellen voor concrete onderzoeks- en ontwikkelprojecten.
- ... geeft vorm aan **lerende netwerken, werkateliers of onderzoeks- en ontwikkelprojecten** van beleidsmakers, professionals en bewoners/cliënten, samen met studenten of docenten van de beroepsopleidingen, rond concrete vraagstukken op genoemd thema. Voorstellen voor nieuwe projecten worden met alle betrokkenen vastgelegd in een concreet projectplan, inclusief een plan voor de bekostiging en voor de verspreiding van de resultaten van deze projecten (zie hieronder). Wat betreft de bekostiging: deze kan bestaan uit uren ('in kind') of financiën ('in cash') van de meest betrokken organisaties, of uit een gezamenlijk voor concrete activiteiten aan te vragen subsidies, of een combinatie hiervan. *Onderzoeksactiviteiten kunnen in principe niet uit de VWS-subsidie zelf worden gefinancierd, dus zijn altijd afhankelijk van bijdrage van partners en van Viaa zelf, of van gezamenlijk aangevraagde subsidies. Verspreiding van de resultaten en vormgeven van lerende netwerken hier omheen kan wel uit de VWS-subsidie betaald worden.*
- ... draagt zorg voor de **uitvoering van deze projecten 'in de arena'**. De projecten worden niet door alle betrokkenen tegelijk uitgevoerd, maar voor elke activiteit geldt dat een aantal partners actief meedoet 'in de arena' (d.w.z. actief binnen een lerend netwerk, een werkatelier of een onderzoeks- en ontwikkelproject) en dat anderen welkom zijn om met belangstelling 'op de tribune' te zitten, d.w.z. op de hoogte gebracht worden van de resultaten. Wie voor het ene project op de tribune zit, kan bij een volgend project zelf in de arena stappen.
- ... zorgt voor **brede verspreiding van kennis en producten** uit deze activiteiten, tenminste in de vorm van een rapportage per project, maar ook in de vorm van 'beroepsproducten' zoals handreikingen, methodiekbeschrijvingen, checklists, richtlijnen etc., en door publicaties in vakbladen en wetenschappelijke tijdschriften, deelname aan maatschappelijke debatten en het verzorgen van lezingen of workshopbijdragen in het land (en sporadisch op internationale congressen). Dit is dus een mix van academische, beroepsgerichte en inwonersgerichte vormen om opbrengsten te verspreiden.
- ... organiseert jaarlijks een (gratis toegankelijk) **werkplaatsevent**, waarin de resultaten van de onderzoeks- en ontwikkelprojecten 'in de arena' beschikbaar worden gesteld en gedeeld met alle belangstellenden 'op de tribune'. Ook wordt op elk event de gelegenheid geboden voor andere initiatieven en projecten op dit thema om een eigen presentatie te verzorgen, bijvoorbeeld in de vorm van een workshop, posterpresentatie of marktkraam.

De kern van elke programmalijn wordt dus gevormd door het genoemde programmateam, maar in de thema-bijeenkomsten en binnen de leernetwerken en onderzoeks- en ontwikkelprojecten is een grote diversiteit aan zorg- en welzijnsorganisaties, beroepsopleidingen, gemeenten en inwoners- en cliëntenorganisaties actief. Zo heeft de werkplaats een groot bereik, zowel geografisch als thematisch.

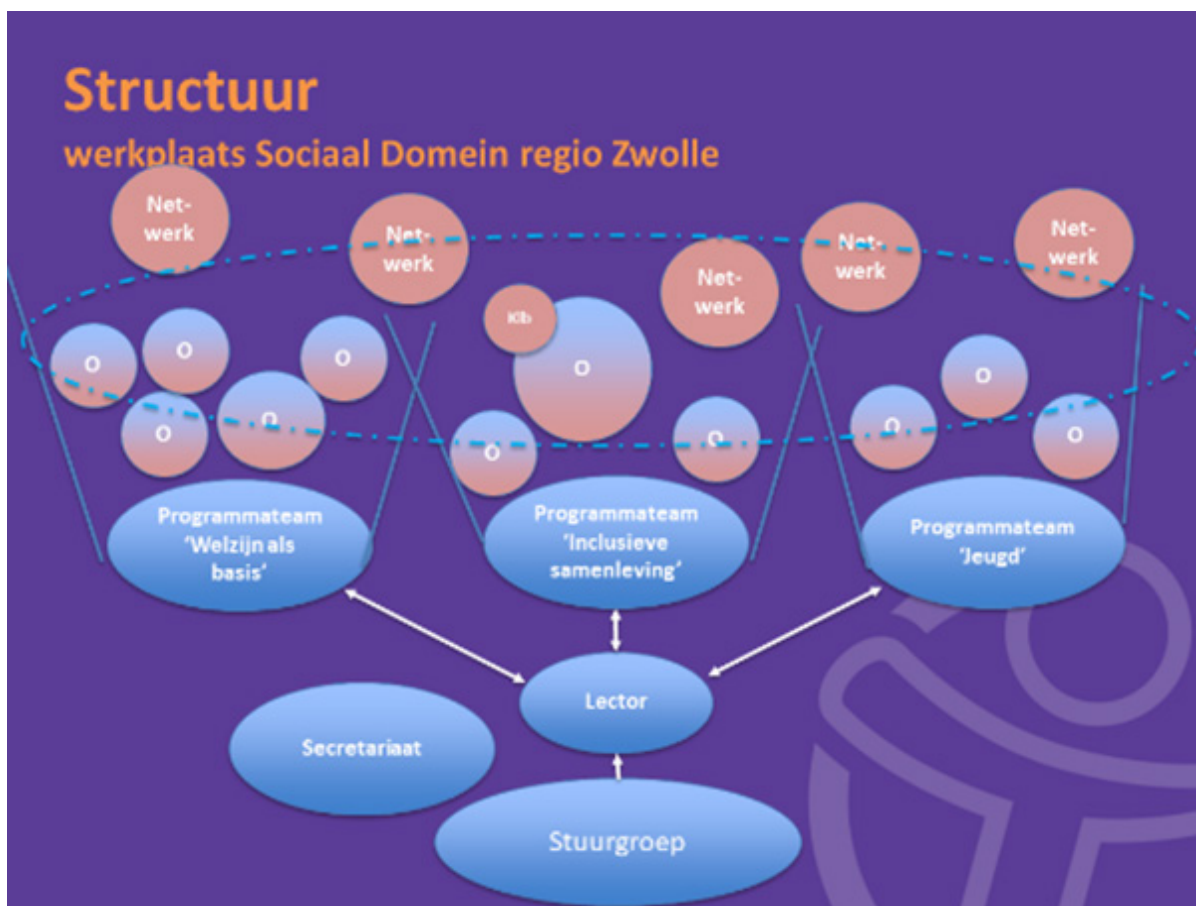
Organisatiestructuur van de werkplaats

De **stuurgroep** bestaat uit de coördinator van de werkplaats (lector), de academiecteur Sociaal Werk van Viaa, en tenminste drie en maximaal vijf directeuren sociaal domein uit genoemde gemeenten (op dit moment: Tamara Schrör, gemeente Raalte; Nienke Klontje, gemeente Meppel; Fatiha El Amdaoui, gemeente Zwolle). De rol van de stuurgroep is:

- bewaken van de voortgang van deze kennis- en leeragenda agenda;
- advisering over de beleidsrelevantie van de gekozen projecten en versterking van de aansluiting van beleidsmakers en politici;
- advisering over nieuwe kansen of oplossingen bij knelpunten tijdens de uitvoering van dit programma.

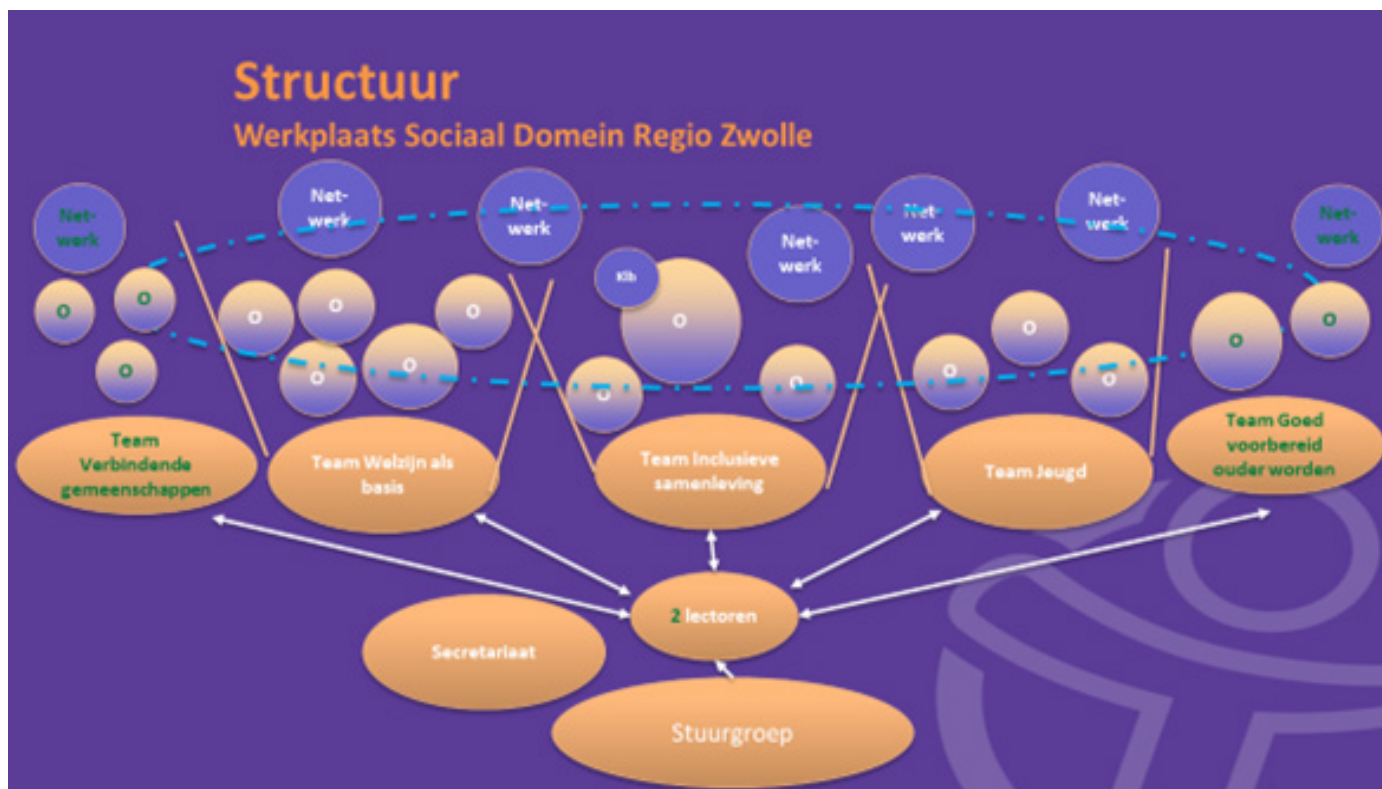
De programmerende functie voor de werkplaats is – in navolging van het advies van de voormalige ‘brede programmaraad’ van WSD regio Zwolle 2016 – 2018 – niet langer in een vergaderstructuur belegd, maar is belegd bij de **programmeams** per programmalijn, die daarvoor hun themabijeenkomsten en de contacten binnen alle projecten gebruiken als voeding voor nieuwe voorstellen voor de agenda. Ook wordt tijdens de werkplaatsevents gericht feedback opgehaald van de bezoekers m.b.t. hun behoefte en wensen voor nieuwe activiteiten of wijziging van de thematiek.

De gekozen structuur van de werkplaats is schematisch weergegeven in onderstaand figuur. We zetten hierbij bewust de concrete projecten en lerende netwerken bovenaan, en stellen de structuur van lectoraat met bijbehorende secretariële ondersteuning en ook de rol van de stuurgroep voor als ondersteunend, dus dienstbaar aan de praktijk. De stippellijn geeft schematisch weer waar het zwaartepunt van de agendavorming ligt: in de programmalijnen, in de voortdurende dialoog tussen de betrokken partners die uitvoering geven aan de projecten ‘in de arena’ en de aanvullende ideeën van de betrokkenen ‘op de tribune’. De lector heeft de dagelijkse leiding over de docent-onderzoekers die de kern vormen van de programmeams per thematische programmalijn, en is betrokken bij de uitvoering van de activiteiten in deze lijnen. De programmalijnen worden elk aangestuurd door één van de docent-onderzoekers uit de kenniskring van de lector. Deze **‘programmalijnleiders’** overleggen regelmatig met elkaar en met de lector.

Voor het aanvullende programma 'Ondersteuning thuiswonende ouderen' wordt deze structuur tijdelijk (voor de duur van het programma 2023 – 2025) uitgebreid met een tweede lector van de Academie Health Care, en er worden twee nieuwe programmateams toegevoegd. Beide lectoren nemen deel aan de stuurgroep, die wordt uitgebreid met de academiedirecteur van de Academie Health Care.

Met deze gekozen structuren zijn thematiek en activiteiten op hoofdlijnen vastgesteld, maar blijft de werkplaats ook dynamisch en kan inspelen op actuele vragen uit de regio. Gemeenten zijn direct betrokken, en andere werkveldpartners hebben rechtstreeks invloed op de keuze voor onderzoeks- en ontwikkelprojecten die uitgevoerd worden. Alle partijen, ook die niet rechtstreeks deelnemen aan de beschreven overlegstructuren en –projecten, kunnen delen in de opbrengsten van de werkplaats. Deze worden altijd publiekelijk ter beschikking gesteld door middel van open acces publicaties en gratis toegankelijke werkplaatsevenent.

Nadere uitwerking van de programmalijnen

Voor elk van de gekozen lijnen zijn onderzoeks- en ontwikkelprojecten gedefinieerd waarmee gestart wordt in 2022. Dit betreft deels een voortzetting van meerjarige projecten uit werkplaatsperiode 2020 - 2022, daarnaast zijn nieuwe projecten toegevoegd. Hieronder wordt per programmalijn uitgewerkt: welke samenwerkingspartners betrokken zijn (zowel regionaal als landelijk), op welke manier de beroepsopleidingen betrokken zijn en welke onderzoeks- en ontwikkelprojecten al bekend zijn.

Op de volgende pagina's wordt voor elk van de vijf programmalijnen beschreven:

- docent-onderzoekers die deze programmalijn vormgeven samen met hun programmateam (namen van de leden van het programmateam worden hier niet genoemd, alleen de organisaties);
- welke projecten zijn voorgenomen, inclusief een beknopte beschrijving van de inhoud van het project en deelnemende partners
- verwachte momenten en producten voor 'de tribune', voor zover nu al bekend; in de loop van de werkplaatsperiode kunnen nieuwe projecten toegevoegd worden
- verwachte innovatie van de beroepsopleidingen.

Uitwerking programmaliijn 'Inclusieve samenleving'

Programmateam: docent-onderzoekers Sociaal Werk Monica Stouten-Hanekamp, Alke Haarsma en <vacature>; *overige leden programmateam van o.a. Gemeente Hardenberg; Zorgbelang Overijssel; Leger des Heils; Gemeente Zwolle; Gemeente Raalte; Stichting Focus; Frion.*

Onderzoeks- en ontwikkelprojecten en lerende gemeenschappen (voor zover bekend in 2022, kan in de loop van de werkplaatsperiode worden aangevuld):

'Zorg en veiligheid': vierjarig project (2022 – 2026) met Veiligheidsregio IJsselland, GGD IJsselland en Politie Overijssel. Het project is aangevraagd door de Veiligheidsregio bij ZonMW, met als doel het versterken van de samenwerking tussen o.a. agenten en hulpverleners rond mensen met verward gedrag. De rol van de werkplaats in dit project is het vormen van leergemeenschappen of 'leerarena's' voor professionals en ervaringsdeskundigen, en het doen van onderzoek naar de ervaringen van de mensen met verward gedrag zelf en de professionals. *Eenzelfde project is in voorbereiding met een veiligheidsregio in Gelderland.*

Sociale inclusie van mensen met psychosegevoeligheid die begeleid wonen: dit betreft een meerjarig promotieproject van Viaa-docent-onderzoeker Alke Haarsma, voor 5 jaar (2019 – 2024). Het onderzoek is een kwalitatieve studie op vier locaties in Nederland, waaronder Zwolle. Het onderzoek maakt gebruik van de benadering van responsieve evaluatie en *participatory action research* (PAR). Het evalueert met deze methode de Nederlandse beleidspraktijk van sociale inclusie van mensen met een psychotische stoornis die begeleid wonen; de beleidspraktijk van sociale inclusie, participatie, ambulantisering, vermaatschappelijking; en de interprofessionele en domeinoverstijgende samenwerking, die georganiseerd wordt rondom mensen met een psychotische stoornis die begeleid wonen. Het leidende principe binnen PAR is participatie waarbij mensen met psychose en andere betrokkenen co-onderzoekers zijn. Het project betreft een samenwerking tussen WSD Regio Zwolle, Rijksuniversiteit Groningen en Amsterdam UMC. De te onderzoeken settingen betreffen o.a. praktijken van al eerder bij de WSD betrokken werkveldpartners (RIBW, De Ruimte).

Afronding 'Samen in beweging voor preventie': dit project geven we sinds 2018 vorm samen met Wageningen Universiteit, GGD Noord- en Oost Gelderland (samen in Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Agora), GGD IJsselland, gemeenten Winterswijk, Oost Gelre, Hardenberg, Kampen, Zwartewaterland en Steenwijkerland, en Sportservice Overijssel. Het project is gericht op een betere integrale samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen, professionele en burgerorganisaties t.b.v. kwetsbare groepen (in de praktijk vooral ouderen, maar het project is ook gericht op mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of mensen met ggz-problematiek). Dit vierjarige programma dat door AWPG en WSD gezamenlijk aangevraagd was bij ZonMW, met eigen bijdragen van gemeenten, wordt afgerond in april 2023.

Sociale ondernemingen: Het programmateam heeft in vorige werkplaatsperiodes projecten geïnitieerd en uitgevoerd over de rol van sociale ondernemingen en de wijze waarop zij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (vaak ggz of LVG) een waardige werkplek bieden. Naar aanleiding daarvan zijn gesprekken met andere sociale ondernemingen over mogelijk nieuwe projecten of leergemeenschappen.

Postdoonderzoek Henk Stulp (samen met lectoraat Zorg & Zingeving): bij ProfilaZorg wordt onderzocht hoe medewerkers omgaan met zingevingsvragen van cliënten en worden manieren ontwikkeld om dat goed te verweven in de hulpverlening.

Verwachte momenten en producten voor 'de tribune'

- Werkplaatsevent najaar 2023 en verder jaarlijks
- Van postdoconderzoek: rapportage en concrete tools eind 2023
- Van project 'Sociale inclusie' diverse tussentijdse wetenschappelijke artikelen
- Van alle andere en nog te ontwerpen projecten in elk geval een slotrapportage en eindpresentatie.

Innovatie beroepsopleiding

- Een docent-onderzoekers in het programmateam maakt deel uit van de kerngroep Sociaal Werk – profiel Zorg, en bespreekt met collega-docenten verbeteringen in het curriculum voor dit profiel.
- Docent-onderzoekers Monica Stouten-Hanekamp zal docentstage gaan lopen in het outreachend werk en bemoezorg, waar ook vooral (ernstige) psychische problematiek, verslaving en/of (L)VB doelgroepen zijn; waarschijnlijk ook mensen met andere culturele achtergronden. Deze docentstage gebruikt zij gericht voor het verbeteren van het curriculum SW-profiel Zorg, betrekken van het werkveld hierbij en nagaan waar nieuwe vraagstukken liggen die in de WSD kunnen worden opgepakt.

Uitwerking programmajijn 'Welzijn als basis: bouwen aan een b(l)oeiende samenleving'

Programmateam: onderzoeker- docenten Christel Teekman, Marco Algera en Anne Dreke Deddens. Albert Pullen is als docent betrokken bij deze programmajijn door zijn docentstage bij Welzijn Mensenwerk in Westerveld; *overige leden programmateam uit Sociaal Wijkteams Zwolle, Delta Wonen, Diaconaal Platform Zwolle, SamenDoen-teams Hardenberg, Voor Elkaar Zwolle, Travers; Raster Deventer, Leger des Heils, Welzijn Mensenwerk, Gemeente Zwolle, Gemeente Westerveld, Gemeente Meppel, Landstede; en ervaringsdeskundigen.*

Onderzoeks- en ontwikkelprojecten en lerende gemeenschappen (bekend in 2022, kan in de loop van de werkplaatsperiode worden aangevuld):

Hotspot Westerveld: gemeente Westerveld heeft niet gekozen voor sociale teams, maar maakt een radicale keuze voor een grote rol van het algemene welzijnswerk, en daarmee voor preventie en collectief werken. Daarbij maakt de gemeente bovendien de keuze voor het werken met een cyclische interventieagenda op dorpsniveau, in plaats van eerdere terugkoppeling naar beleid via kwantitatieve monitoring. In deze gemeenten leren beroepsopleidingen, beleid, welzijnswerk en bewoners op allerlei manieren van elkaar: door een stage van een Viaa-docent Sociaal Werk bij de dorpsverbinders van welzijnsorganisatie WMW; door gezamenlijke ontwikkeling van een nieuw feedbackproces tussen bewoners, beleidsmakers en welzijnswerkers en het begeleiden van een intervisietraject van welzijnsmedewerkers van WMW zijn docent-onderzoekers en studenten (stage) van Viaa betrokken in Westerveld.

Collactief.nl: als uitvloeisel van het in 2019 uitgevoerde onderzoeks- en ontwikkelproject (door professionals en docent-onderzoekers bij sociale (wijk)teams) is deze webapplicatie ontwikkeld als gespreksinstrument over collectief werken. Sociale teams maar bijvoorbeeld ook welzijnsorganisaties kunnen hiermee een zelfanalyse doen naar wat zij nodig hebben om te werken aan 'een doordachte balans van collectief en individueel'. Met het instrument worden tegelijkertijd ook data verzameld om de stand van zaken wat betreft de balans tussen collectief en individueel te monitoren. Diverse partijen (twee WSD's en Movisie) hebben aangegeven het instrument te willen gebruiken in eigen projecten. Het project zal verder worden uitgewerkt via zowel een landelijk spoor als regionale en lokale projecten, waarvoor financiering wordt gezocht in een subsidieprogramma (landelijk spoor) of bij gemeenten (lokale projecten).

Versterken van burgerinitiatieven: de focus ligt de komende jaren nog meer op de rol van inwoners zelf, met hun sociale netwerken en gemeenschappen, met specifieke aandacht voor burgerinitiatieven. Met het afbouwen van de verzorgingsstaat vallen in buurten en wijken steeds meer voorzieningen weg. De verwachtingen en verantwoordelijkheden van burgerinitiatieven lijken hierdoor toe te nemen. Binnen deze onderzoekslijn gaan wij (de start van) burgerinitiatieven volgen en beschrijven hun werkwijze in een methodiekbeschrijving. De eerste methodiekbeschrijving is al in de maak en betreft de 'Vakantiestraat'. Een Vakantiestraat is een deel van de openbare ruimte die tijdens de (zomer)vakantie zo wordt ingericht dat er ontmoetingen en activiteiten kunnen plaatsvinden, gebaseerd op de behoefte en talenten van de straatbewoners en in goed onderling overleg met de buurt. Van dit en andere burgerinitiatieven maken we een methodiekbeschrijving die geschikt is om de werkwijze over te dragen aan andere partijen die de werkwijze zelf zouden willen vormgeven in hun eigen omgeving, waarbij we aandacht hebben voor het samenspel tussen inwoners, welzijnsorganisatie en gemeente.

Werkateliers voor sociale teams: de 'leerinfrastructuur sociale teams' die de werkplaats sinds 2014 vormgaf is in de vorige werkplaatsperiode afgesloten, maar het daarin onstane werkatelier blijven we aanbieden, in elk geval aan alle nieuwe medewerkers van de Sociaal WijkTeams in Zwolle, en aan de professionals uit sociale teams van andere gemeenten. De werkateliers worden vormgegeven door docenten van hogescholen Viaa en Windesheim met teamleiders en leden van de Zwolse wijkteams; deze worden zowel gebruikt voor de professionalisering van de wijkteams als voor de ontwikkeling van de docenten; zij verwerken opgedane nieuwe inzichten uit de werkateliers ieder in het opleidingsaanbod van de eigen hogeschool.

Versterken sociale basis: in WSD Arnhem-Nijmegen is een werkwijze ontwikkeld voor het samenwerken als inwoners, organisatie en gemeenten aan sociale kwaliteit, die we ook in onze regio willen gaan toepassen, te beginnen in Gemeente Hardenberg en in samenwerking met welzijnsorganisatie De Stuw; ook gemeenten Raalte en Zwartewaterland hebben aangegeven interesse te hebben in deze aanpak. Uitgangspunt zijn de vier voorwaarden voor sociale kwaliteit: sociale economische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie en sociale empowerment. Docent-onderzoekers van Viaa monitoren wat dit oplevert. Ingestoken wordt op een leertraject, waarbij alle betrokkenen (met als het goed is de inwoner aan het roer) met en van elkaar leren. Ook andere gemeenten kunnen met een dergelijk traject starten.

Samen bouwen aan Welzijn: welzijnsorganisaties nemen steeds vaker medewerkers aan vanuit een ander werkveld of met een andere opleiding dan sociaal werk; de arbeidsmarkt is daar een belangrijke reden voor. Deze medewerkers missen de basis van het sociaal werk, bijvoorbeeld als het gaat om samenlevingsopbouw, en het duurt soms (te) lang voordat zij echt begrijpen wat de inhoud van het werk is. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van een programma door hogescholen Windesheim en Viaa samen met welzijnsorganisatie Travers, voor zowel nieuwe als ervaren medewerkers van welzijnsorganisaties om een gezamenlijk professionaliseringslag te maken binnen. We starten het programma met Travers Welzijn voor zestig (opbouw)werkers, en monitoren de ervaringen van deze eerste groep, zodat we het programma kunnen verbeteren en uitbreiden naar andere welzijnsorganisaties in de regio.

Traject partnerschapskaart uitvoeringsteams: in Zwolle zijn diverse organisaties actief ten behoeve van de leefbaarheid. Om onderling de werkzaamheden te versterken is in iedere wijk een uitvoeringsteam ingericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende partners: Travers Welzijn, gemeente, Sociaal Wijkteam, Politie en woningbouwvereniging. Met drie van deze uitvoeringsteams werken we in leerbijeenkomsten aan de hand van de 'partnerschapskaart' (ontwikkeld door WSD Arnhem-Nijmegen en ook door WSD Regio Zwolle al eerder gebruikt voor het leerproces van sociale teams).

Jongerenparticipatie: welzijnsorganisatie Travers heeft met subsidie van Gemeente Zwolle opdracht gegeven voor een investering in nieuwe manieren waarop jongeren kunnen participeren in politiek en beleid; uit een vooronderzoek bleek dat 'pizzasessies', appgroepen en thematische jongerenraden daarvoor gewenste vormen zijn. Een van de opbouwwerkers van Travers is tevens docent-onderzoeker bij Viaa, geeft uitvoering aan deze activiteiten en geeft vanuit de werkplaats vorm aan begeleidend participatief onderzoek naar de methodiek van deze participatievormen, en betreft actief studenten, scholieren en jongeren uit het jeugdwerk bij dit project.

Serious game informele zorg: Lelie Zorggroep ontwikkelt samen met een technisch ontwikkelaar en met Hogeschool Viaa (mogelijk sluit ook roc Deltion aan) een serious game waarin zorgprofessionals en studenten (verpleegkundigen, social workers) kunnen oefenen met hoe ze vanuit de thuissituatie van de oudere waar ze komen verbinding kunnen leggen met het informele netwerk van die cliënt en met andere vormen van informele zorg in de buurt. We denken een digitale escape room, waarbij de speler (een zorgprofessional, een informele zorgverlener of student verpleegkunde of social work) in de kamer van een zorgvrager is en daar van alles te weten kan komen over zowel zijn zorgvraag als zijn netwerk, en waarbij de speler uiteindelijk om het spel te voltooien een soort puzzel op moet lossen om de juiste persoon aan de juiste hulpvraag te koppelen. Rol van Viaa hierin is het adviseren over de vormgeving van het prototype, met name als het gaat om het mantelzorgperspectief en cultureel-sensitieve aspecten in het spel; en het begeleiden van een leergemeenschap van ontwikkelaars, mogelijke gebruikers (professionals en studenten), ouderen en naasten rond de ontwikkeling van dit prototype. Het spel wordt publiek beschikbaar gesteld en kan gebruikt worden door zorginstellingen en opleidingen.

- *We denken verder aan projecten samen met ouderen(organisaties), huisartsen en praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen, opbouwwerkers en sociale teams, waarin we onderzoeken vanuit het perspectief van de (aankomende) oudere zelf en hun potentiële mantelzorgers hoe zij zich kunnen voorbereiden op de toekomst. We onderzoeken bij voorkeur innovatieve burgerinitiatieven, zoals buurtkamers (gericht op het ontlasten van mantelzorgers), zorgcoöperaties, huisvestingsinitiatieven voor ouderen en studenten; dit mogelijk in samenwerking met programmlijn 'Goed voorbereid ouder worden'.*

Verwachte momenten en producten voor 'de tribune':

- Werkplaatsevent maart 2023 (en vervolgens jaarlijks)
- Gesprekstool 'Collactief.nl'
- Werkateliers sociale teams, twee rondes per jaar
- Methodiekbeschrijving jongerenparticipatie april 2023
- Methodiekbeschrijvingen burgerinitiatieven (eerste: Vakantiestraat februari 2023)
- Monitoring project sociale basis Hardenberg
- Verslag van het traject met de partnerschapskaart in drie uitvoeringsteams in Zwolle
- Beschrijving en evaluatie van 'Samen bouwen aan welzijn'
- Serious game informele zorg

Innovatie beroepsopleiding:

- Twee van de docent-onderzoekers in het programmateam maken deel uit van de kerngroep Sociaal Werk – profiel Welzijn en Samenleving, en bespreken met collega-docenten verbeteringen in het curriculum voor dit profiel. Dit leidde in eerdere jaren bijvoorbeeld tot een nieuwe minor Verbindende Wijkprofessional en tot een veel nauwere verbinding tussen praktijk en onderwijs (veel meer praktijkervaringsplekken/stages voor studenten).
- De leeropbrengsten van de evaluatie van 'Samen bouwen aan welzijn' worden gebruikt voor nieuwe professionaliseringstrajecten.
- Aan 'hotspot Westerveld' is een docentstage gekoppeld van Albert Pullen; ook worden hier gericht studenten voor geworven om stage inclusief onderzoek op deze plek te doen.
- Jaarlijks wordt op Viaa een aantal weken het 'Beleefhuis' ingericht, een samenwerking met diverse ervaringsdeskundigen armoede en Travers Welzijn. Dit betreft een exposure-activiteit voor studenten (en docenten en geïnteresseerden) om van binnenuit te zien en te voelen wat leven in armoede betekent.

Uitwerking programmalijs 'Systeemgericht werken met jeugd'

Programmamateam: docent-onderzoekers Els Bos-de Groot (Sociaal Werk) en Tanja van der Vinne (Educatieve Academie); *overige leden programmamateam uit Gemeente Zwolle, Travers, JBOV, Vitree, Yarin Psychologenpraktijk Zwolle, Sociaal Wijkteam Zwolle, Karakter, Trias, SociaalDomeinOnline.nl, Pactum Deventer, Gemeente Steenwijkerland, Regio Noord-Veluwe, Stichting Welzijn Kampen, de Sprankel, Stichting Kringwijs, Participatieraad Zwolle.*

Onderzoeks- en ontwikkelprojecten en lerende gemeenschappen (bekend in 2022, kan in de loop van de werkplaatsperiode worden aangevuld):

Duurzame relaties: Eén van de netwerken waar dit programmamateam aan verbonden is, is een Zwols netwerk rond het voorkomen van problematiek van kinderen bij complexe scheidingen. Dit netwerk wordt aangevoerd door een Zwolse denktank. Viaa heeft deze denktank in 2019 ondersteund bij het expliciet maken van een gezamenlijke visie voor de Zwolse aanpak van preventie rond complexe scheidingen. Sinds 2019 worden bijeenkomsten georganiseerd, ondersteund vanuit de Werkplaats Sociaal Domein, voor professionals die samen deze visie verder uitwerken aan de hand van praktische casusbesprekingen. Betrokken professionals zijn bijvoorbeeld jeugdhulpverleners, leerkrachten, jeugd- en gezinswerkers, huisartsen, advocatie, gezinstherapeuten en verloskundigen. Deze leergemeenschappen worden voortgezet in de nieuwe werkplaatsperiode. Ook wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van een triageinstrument.

Dynamische driehoek (RKJ Noord-Veluwe): met de gemeenten Oldebroek, Wezep, Elburg, Nunspeet, Harderwijk en Ermelo, het CJG, de GGD en WUR (de laatste twee samen als AWPG Agora) wordt de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Veluwe vormgegeven met twee deelprojecten: Veerkracht (over veerkrachtige jeugd op middelbare scholen) en Dynamische Driehoek. In dit tweede projecten werken we in leergemeenschappen (ongeveer drie per jaar) aan het versterken van de driehoek rond kinderen: ouders, basisschool en jeugdhulpverlening. Dit wordt gevoed met onderzoek naar de ervaringen van alle betrokkenen. In dit project nemen ook docent-onderzoekers van het lectoraat Goede Onderwijspraktijken deel. Binnen deze kenniswerkplaats is ook ruimte voor aanvullende onderzoeken door de WSD en AWPG, bijvoorbeeld monitoring van de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs op VO-school.

Klein- en fijnprojecten RKJ IJsselland: we nemen als Viaa deel aan de RKJ IJsselland, waarbij we ons richten op een goede uitwisseling tussen projecten van de RKJ en de WSD. In de WSD voeren we Klein- en fijnprojecten voor de RKJ uit. In 2021/22 is dat een onderzoek geweest naar de samenwerking tussen het Pieter Zandt-college in Kampen en jeugdzorgorganisatie Eleos, in 2022/23 de rol van een jeugdhulporganisatie op een sbo-school. Voor de komende jaren worden in afstemming met de RSJ IJsselland nieuwe klein- en fijnprojecten vormgegeven.

Verwachte momenten en producten voor 'de tribune':

- Werkplaatsevent juni 2023 i.c.m. masterclasses van de Master Interprofessioneel Werken met Jeugd
- Rapportages van de leernetwerken 'Duurzame relaties', inclusief een (methodiek)beschrijving van een triageinstrument.
- Rapportages van de leergemeenschappen Dynamische Driehoek (RKJ Noord-Veluwe) en handreikingen /tools voor professionals en ouders
- Rapportages van de Klein- en fijnprojecten RKJ IJsselland

Innovatie beroepsopleiding:

- Eén van de docent-onderzoekers in het programmamateam maakt deel uit van de kerngroep Sociaal Werk – profiel Jeugd, en bespreekt met collega-docenten verbeteringen in het curriculum voor dit profiel. Dit leidde in eerdere jaren bijvoorbeeld tot meer aandacht in de opleiding voor normalisering en voor een relationeel-systemische benadering door jeugdhulpverleners.
- Eén van de docent-onderzoekers in het programmamateam is studieleider van de Master 'Interprofessioneel werken met Jeugd', ontwikkeld in samenwerking tussen alle academies van Viaa (opleidingen HBOV, Pabo, Sociaal werk en Theologie) en de Katholieke Pabo Zwolle (Pabo). Studenten in deze master zijn vaak werknemer bij één van de werkplaatspartners; onderzoeken die zij uitvoeren worden in hun eigen werkpraktijk en via de netwerken en events van de werkplaats gepubliceerd en verspreid.
- Beide docent-onderzoekers zijn verbonden aan de minor 'Interprofessioneel werken met Jeugd' en verbinden studenten binnen deze minor via een praktijkopdracht aan concrete vraagstukken van werkveldpartners.

Uitwerking programmalijs 'Verbindende gemeenschappen'

Programmateam: Alie Velvis, docent-onderzoeker Social Work; Betty Langelier, docent-onderzoeker Theologie; Leida Jansen, docent-onderzoeker Health Care en masterstudent Theologie. *In de loop van het eerste programmajaar worden professionals en vertegenwoordigers van inwoners toegevoegd aan het programmateam.*

Voorgenomen onderzoeks- en ontwikkelprojecten en lerende gemeenschappen:

Deze projecten zullen met name gericht zijn op kruisbestuiving tussen de opleidingen Social Work, Theologie en Health Care en samenwerking met specifieke gesloten religieuze gemeenschappen, zoals migrantengemeenschappen, kloostergemeenschappen en reformatorische/gereformeerde gemeenschappen. Daarin willen we de volgende stappen zetten:

- In kaart brengen wat opvattingen, idioom en gebruiken van die gemeenschap m.b.t. dood en leven, ouder worden, generaties, zorg voor elkaar, lijden enz. Hierin maken we gebruik van narratieve methoden; mogelijk ook te combineren met methodieken als levensverhalen (door studenten, bij ouderen op te halen).
- Op basis hiervan samen met professionals werkwijzen en tools ontwikkelen om niet alleen cultuursensitief, maar ook religiesensitief aan te kunnen sluiten bij deze opvattingen, idioom en gebruiken; hierbij gaat het specifiek om
 - het kunnen inspelen op zingevingsvragen
 - aan kunnen sluiten bij informele zorg

Ook wordt vanuit deze programmalijs samen met de Werkplaats Sociaal Domein Gelderse Vallei (CHE) verder verkend of er een landelijk consortium kan worden gevormd rond een bredere vraagstelling m.b.t. de relatie tussen hulpverlening en religie.

Verwachte momenten en producten voor 'de tribune':

- *Werkplaatsevent van/voor opleidingen Theologie, Social Work en Health Care*
- *Rapportages en verslagen van onderzoek binnen de gemeenschappen.*
- *Concrete tools en handreikingen voor professionals in het omgaan met specifieke gemeenschappen*

Innovatie beroepsopleiding:

- Opleidingen Theologie, Social Work en Health Care verrijken elkaars curriculum als het gaat om toevoegen van kennis over religieuze en culturele kenmerken van gemeenschappen en de wijze waarop zorg en ondersteuning daarbij aan kunnen sluiten.
- In het algemeen verwachten we door bijvoorbeeld het ophalen van levensverhalen door studenten bij ouderen, dat de interesse van de studenten in ouderen als doelgroep van hun werk vergroot zal worden.

Uitwerking programmalijs 'Langdurige zorg thuis en zingeving'

Programmateam: docent-onderzoeker Health Care <uit kenniskring lectoraat Zorg & Zingeving>, docent Health Care (begeleiders vierdejaarsstudenten); *overige leden van het programmateam zijn afkomstig van Carinova en gemeente Raalte; in de loop van het eerste programmajaar worden meer gemeenten, professionals en vertegenwoordigers van inwoners toegevoegd aan het programmateam.*

Voorgenomen onderzoeks- en ontwikkelprojecten en lerende gemeenschappen:

Pilot aansluiting landurige zorg: Carinova heeft een pilot (met bekostiging van het Zorgkantoor) ingericht samen met diverse gemeenten (Zwolle, Raalte, Hardenberg e.a.) over complexe zorg aan huis, waardoor ouderen langduriger thuis kunnen blijven wonen, niet alleen ondersteund door medische zorg, maar juist ook door gerichte aandacht voor wat hun leven waardevol maakt. De WSD sluit bij deze pilot aan met inzet van vierdejaars HBOV-studenten. Zij geven vorm aan ontwerponderzoek binnen de deelnemende wijken en vormen samen met hun begeleidende docenten, professionals van de wijkteams en cliënten een leergemeenschap die tweemaal jaarlijks samenkomt. In de leergemeenschap staat de vraag centraal hoe zorgprofessionals samen met andere professionals in de wijk en met het informele netwerk van de ouderen gericht aandacht voor zingeving kunnen vormgeven.

In het eerste projectjaar wordt gestart met zes wijken in de gemeente Raalte, waarbij in elke wijk groepen Health Care studenten hun onderzoeksproject vormgeven; in het tweede en derde projectjaar wordt de pilot uitgebreid naar gemeenten Zwolle en Hardenberg. De deelnemende docenten, docent-onderzoeker, studenten projectleider van Carinova en enkele cliënten en naasten vormen samen een leergemeenschap die tweemaal per jaar bijeenkomt om de opbrengsten per wijk en per studentopdracht uit te wisselen en te bespreken.

Verwachte momenten en producten voor 'de tribune':

- *Jaarlijks werkplaatsevent van opleidingen Health Care en Social Work*
- *Jaarlijks verslagen van deelprojecten door de studenten*
- *Verslag van het leerproces van de leergemeenschap.*
- *Concrete tools en handreikingen voor inwoners, professionals en beleidsmakers voor een goede voorbereiding van ouderen en hun mogelijke mantelzorgers op de toekomst*

Innovatie beroepsopleiding:

- Opleiding Health Care stelt met de voorgenomen studentinzet in de pilot van Carinova het afstudeerprogramma sterker af op de vragen naar zingeving in de zorg voor thuiswonende ouderen, met ontwerp opdrachten voor studenten die gericht zijn op meer preventief en proactief voorbereiden op zorg rond thuiswonende ouderen en de dynamiek daarbij tussen formele en informele zorg.
- De opbrengsten van de projecten worden benut voor de inhoud van de domeinoverstijgende minor Verbindende Wijkprofessional, de minor Ouderenzorg en de minor Palliatieve Zorg.
- Input voor ontwikkeling nieuwe postHbo of master Palliatieve Zorg.

Werkplaats Sociaal Domein
Regio Zwolle

